



TESTAMENTUL LUI ALEXANDRU MARGHILOMAN

Doctor în istorie, arhivist **Ana PORORO***

E-mail: scambya@yahoo.com

Serviciul Județean Buzău al Arhivelor Naționale

*Absolventă a Facultății de Arhivistică din cadrul Academiei de Poliție *Alexandru Ioan Cuza* din București, specialistă în paleografie româno-chirilică, doctor în istorie, ocupă funcția de șef serviciu al Arhivelor Naționale Buzău. Cărți publicate: *Documentele Mănăstirii Strehaia (1499–1859)*, *Poliția orașului Buzău (1929–1949)*.

THE TESTAMENT OF ALEXANDRU MARGHILOMAN

Summary. Alexandru Marghiloman – a personality of Romanian political life, a statesman of the stature of those who lived and were active in Europe and Romania at the end of the 19th century – the beginning of the 20th century, was born in Buzău, into a family with an impressive fortune, his parents Iancu and Irina Marghiloman being among the major landowners in the country.

A year and a half before his death, Alexandru Marghiloman drew up his will. In his notes, he said, “I entered politics rich and I leave poor, but with clean hands.” The situation of his fortune was “complicated,” as he himself admitted, and “the testamentary duties ... difficult.” Through the Will written on October 7, 1923, in Bucharest, in which he recorded clear dispositions, which denotes his organized nature, he leaves his entire fortune, in usufruct, to his wife Maria Marghiloman

Keywords: Alexandru Marghiloman, personality, statesman, Buzău, wealth, will, Maria Marghiloman.

Rezumat. Alexandru Marghiloman – personalitate a vieții politice românești, om de stat, de ținuta celor care au trăit și au activat în Europa și în România la sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea, s-a născut la Buzău, într-o familie cu o avere impresionantă, părinții săi Iancu și Irina Marghiloman numărându-se printre marii proprietari de terenuri din țară. Cu un an și jumătate înainte de moarte, Alexandru Marghiloman își întocmește testamentul. În însemnările sale spunea „Eu am intrat în politică bogat și ies sărac, dar cu mâinile curate”. Situația averii sale era „încurcată”, după cum el însuși admitea, iar „sarcinile testamentare ... grele”.

Prin Testamentul scris la 7 octombrie 1923, la București, în care consemnează dispoziții clare, fapt ce denotă firea lui organizată, lasă întreaga avere, în uzufruct, soției sale Maria Marghiloman.

Cuvinte-cheie: Alexandru Marghiloman, personalitate, om de stat, Buzău, avere, testament, Maria Marghiloman.

Alexandru Marghiloman – personalitate a vieții politice românești, om de stat de ținuta celor care au trăit și au activat în Europa și în România la sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea, s-a născut la Buzău, într-o familie cu o avere impresionantă, părinții săi Iancu și Irina Marghiloman numărându-se printre marii proprietari de terenuri din țară.

Cu un an și jumătate înainte de moarte, Alexandru Marghiloman își întocmește testamentul. În însemnările sale spunea „Eu am intrat în politică bogat și ies sărac, dar cu mâinile curate”. Situația averii sale era „încurcată”, după cum el însuși admitea, iar „sarcinile testamentare... grele”.

Prin Testamentul scris la 7 octombrie 1923 [1], la București, în care consemnează dispoziții clare, fapt ce denotă firea lui organizată, lasă întreaga avere, în uzufruct, soției sale Maria Marghiloman.

Între anii 1890 și 1906, Alexandru Marghiloman a fost căsătorit cu Eliza Știrbei [2] (foto 2), nepoata

domnitorului Barbu Știrbei. După divorț, aceasta s-a căsătorit cu Ion I.C. Brătianu, adversarul politic al lui Marghiloman. La 12 iunie 1919, Alexandru Marghiloman (65 de ani) s-a căsătorit cu Maria (28 de ani), fiica lui Benedict Petrescu și Maria Petrescu (născută Crețianu), la Primăria din fosta comună Fundeni (azi Zărnești) [3].

Conform prevederilor testamentului, Maria Marghiloman devenea proprietara întregii averi mobile și imobile, a caselor de la București și Buzău – vila *Albatros*, a argintăriei, banilor, cu excepția documentelor istorice și a cărților din bibliotecă, care urmau să fie donate instituțiilor de cultură din orașul Buzău.

Totodată, nuda proprietate a averii a revenit lui Mihai N. Butculescu, fiul nepotului său Niculae N. Butculescu și lui Alexandru M. Pherekyde, fiul altui nepot, Mihail Gh. Pherekyde, cu condiția ca unul dintre aceștia să-și adauge și numele de Marghiloman.

Unele dispoziții testamentare se referă la acordarea unor sume de bani, anuale, pentru soacra sa Ma-

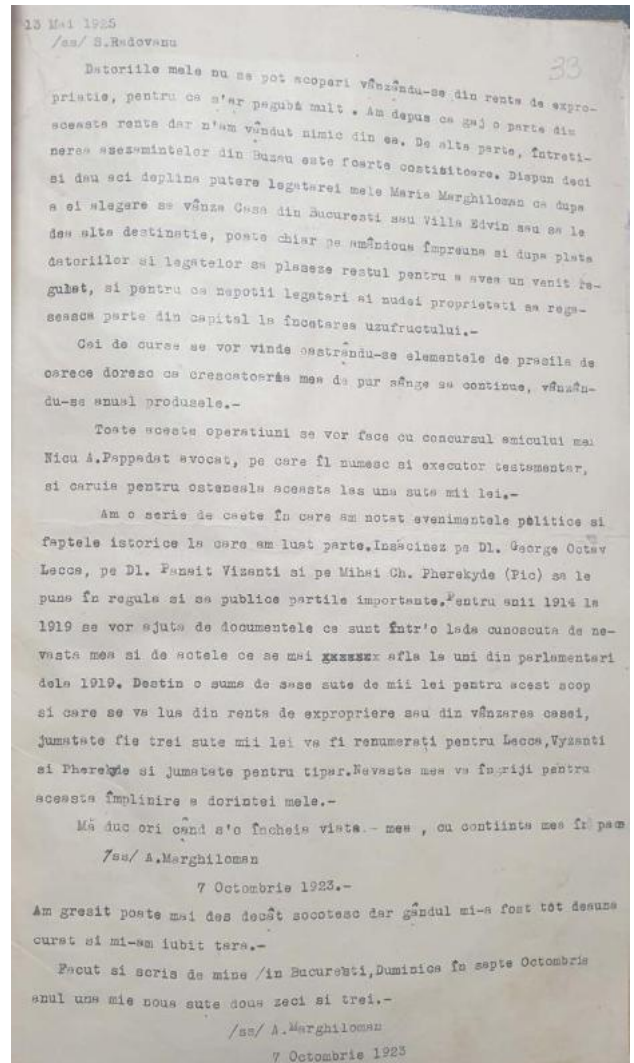
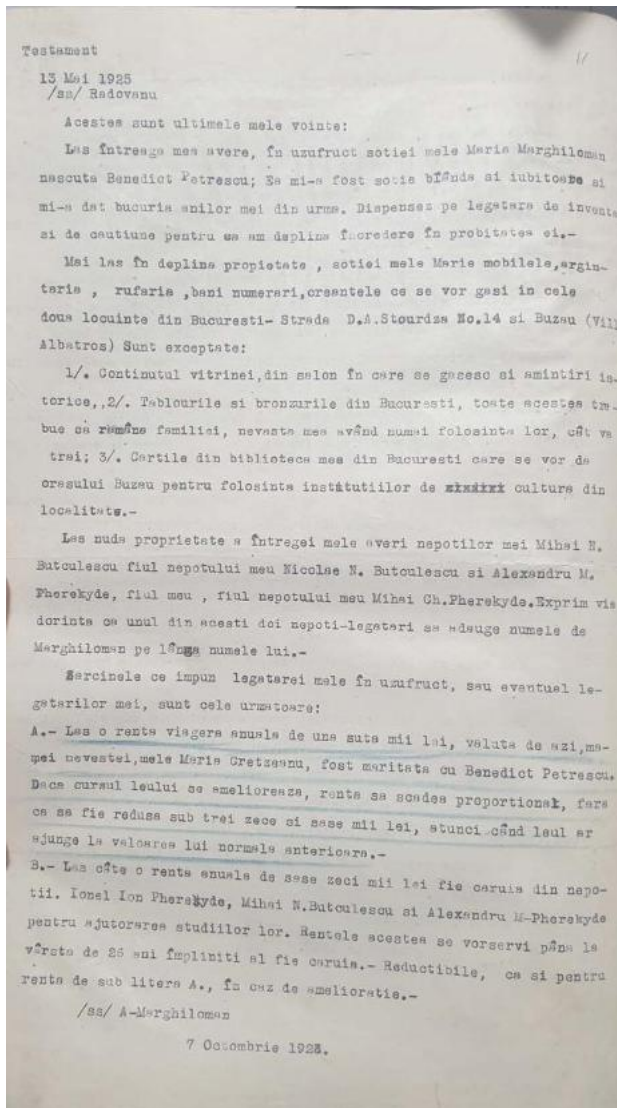


Foto 1. Testamentul din 7 octombrie 1923

ria Crețianu, fostă Petrescu, pentru studiile nepoților săi, până la împlinirea vârstei de 26 de ani, dar și pentru Societatea pentru combaterea tuberculozei la copii și Societatea de caritate pe care a prezidat-o.

O sumă importantă de bani a fost alocată și pentru publicarea „părților importante” din caietele, în care a notat evenimente politice la care a luat parte. În acest scop a desemnat persoane apropiate lui, și anume Octav George Lecca, Panait Vizante (secretar particular al lui Marghiloman) și Mihail Gh. Pherekyde.

Cei trei legatari au publicat, „în mare grabă și aproape clandestin”, la doi ani de la moartea lui Marghiloman, la institutul de Arte Grafice *Eminescu*, *Notele politice* în cinci volume, care au fost răspândite în centrele comerciale din București [4, p. 118]. Apariția în întregime a *Notelor* contrar dispozițiilor testamentare, a stârnit numeroase reacții, pro și contra, ale oamenilor politici, care au considerat că trebuiau ocolite părțile sensibile din memorii.

Alexandru Marghiloman încheie testamentul cu o confesiune emoționantă: „Mă duc oricând s-o încheia viața mea, cu conștiința mea în pace. Am greșit poate mai des decât socotesc, dar gândul mi-a fost totdeauna curat și mi-am iubit țara”.

Totodată, prin codicilele din 11 octombrie 1924 și 7 aprilie 1925 [5], Marghiloman i-a dat dreptul soției sale de a vinde din avere pentru acoperirea datoriilor (erau cheltuieli mari pentru întreținerea proprietăților și pentru tratamentele făcute la Viena, pentru că avea cancer de pancreas), stabilind următoarea ordine: casa din București, caii de curse, herghelia cu clădiri cu tot. Totuși, printre ultimele sale dorințe a fost aceea de a se păstra amintirile de familie, statuile, tablourile și argintăria pentru cei doi nepoți moștenitori.

Ultima perioadă a vieții o petrece la vila *Albatros*, unde primește doar familia și medicii. În ediția din 9 mai 1925, publicația buzoiană *Alarma* informa cititorii despre starea de sănătate a omului politic: „Alexandru Marghiloman se află greu bolnav la Vila



Foto 2. Eliza Marghiloman, născută Știrbei, la Vila Albatros, Buzău

Albatros, de mai mult timp. Ce fericiți ar fi cetățenii Buzăului dacă Providența Divină l-ar face sănătos, căci fericit a fost Buzăul că a posedat un astfel de demn fiu și câte alte orașe ale țării nu s-ar mândri, cum și noi ne mândrim de a avea câte un așa soare binefăcător, care a îngrijit, care a încălzit deopotrivă pe cei buni ca și pe cei răi. Dumnezeu să aibă, ca întotdeauna, milă de țara noastră și să i-l redea întreg și sănătos” [6].

O zi mai târziu, la 10 mai 1925, la ora 17.30 după-amiaza, Alexandru Marghiloman s-a stins din viață, la vârsta de 71 de ani [7, f. 293].

După moartea sa, Maria Marghiloman a fost în proces cu diverși creditori, numeroase bunuri au fost scoase la licitație, casa din București a fost vândută, însă nu a putut lichida toate datoriile. Vestita herghelie a intrat în posesia unuia dintre creditori – Solomon Goldman, care neputând acoperi cheltuielile de întreținere, a vândut-o la licitație [8, p. 236].

Nepoții moștenitori au contractat avocați pentru a se ocupa de procesele privitoare la bunurile aflate în succesiunea defunctului Marghiloman, obligându-se să le achite ca onorar 25% din bunurile succesoriale. Așa s-a ajuns, de pildă, ca printr-un act de împărțea-

din 1939, terenul arabil din Buzău, denumit Hipodromul, în întindere de 40-45 ha, să fie atribuit avocatului N.D. Stănescu.

Bibliografie:

1. Serviciul Județean Buzău al Arhivelor Naționale (în continuare S.J.A.N. Buzău), fond *I.Gh. Tomescu*, dosar 1/1923-1936, f. 32 v-33 (foto 1)
2. Arhivele Naționale – Serviciul Arhive Tehnice și Conversie Digitală. *Colecția Documente Fotografice*, 6, ff. 55-253.
3. S.J.A.N. Buzău, *Colecția Registre de Stare Civilă – Primăria comunei Fundeni (Zărnești)*, dosar 74/1919, ff. 57-58 (foto 3)
4. Frîncu Viorel. „*Adeverul*” despre moartea lui *Alexandru Marghiloman*. București: Editura UZP, 2020, p. 118.
5. S.J.A.N. Buzău, fond *Tribunal județ Buzău*, Secția I – dosare rămase după selecționare, dosar 311/1925, f. 33-33 v. (foto 4)
6. *Alarma*. Anul XXIX, Nr. 83, Buzău, 9 mai 1925, p. 1v.
7. Direcția Județeană de Evidența Persoanelor Buzău, registru decedați/1919, f. 293.
8. Nicolescu Valeriu. *Familia Marghiloman și Buzăul*. În: *Mousaios*, Anul V, 1999, p. 236.

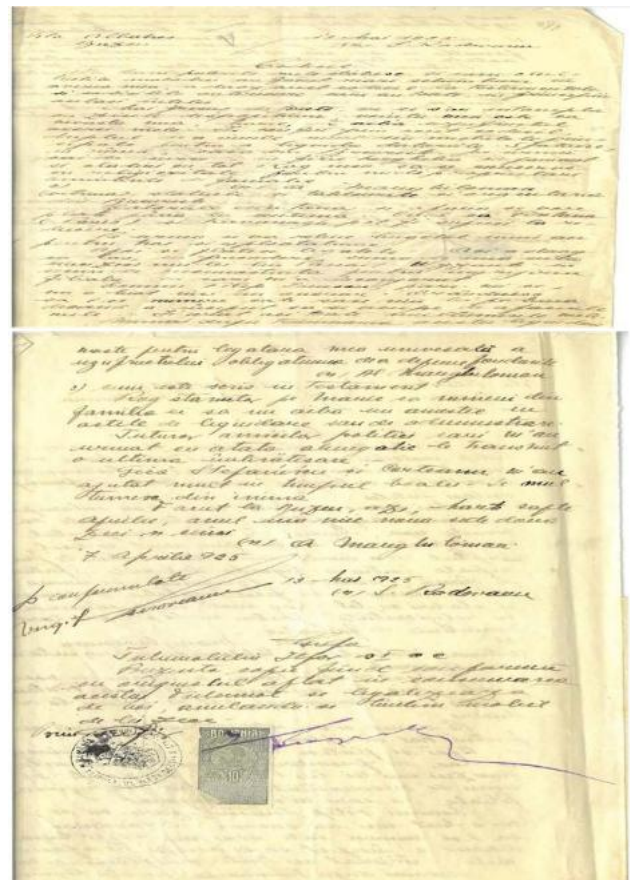
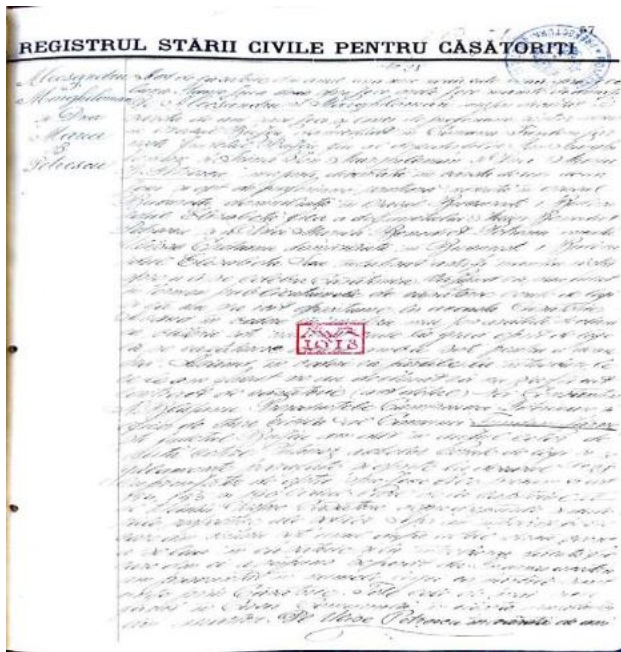


Foto 4. Codicil din 7 aprilie 1925

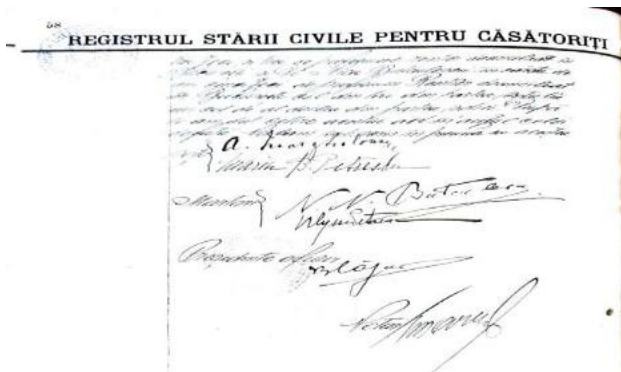


Foto 3. Act de căsătorie din 12 iunie 1919

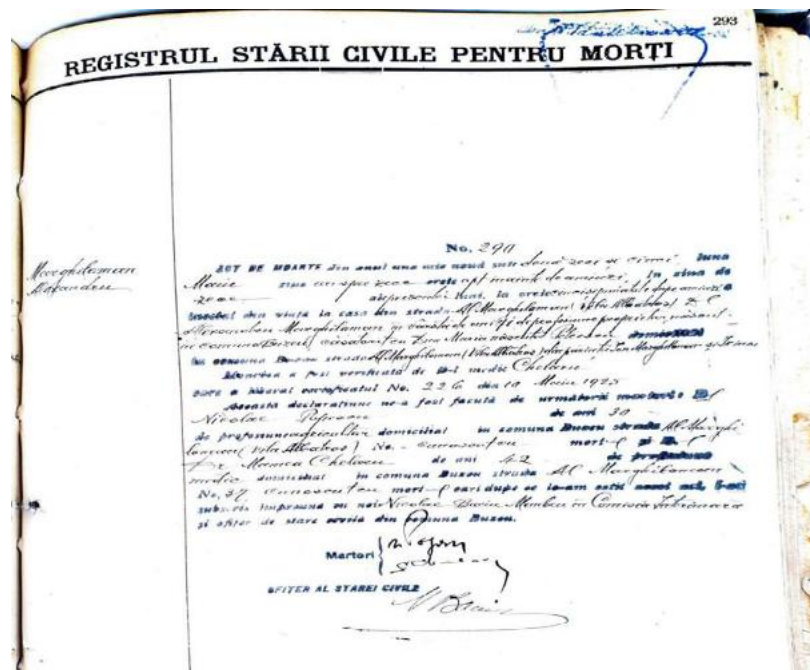


Foto 4. Act de deces din 10 mai 1925